

РЕЦЕНЗИЯ

**от проф. д.п.н Жана Атанасова Янкова, Пловдивски университет “Паисий
Хилендарски”**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
“доктор”

в област на висше образование: 1. Педагогически науки

професионално направление: 1.2. Педагогика

докторска програма: Специална педагогика

Автор: Панайота Михаил Кементзесиду

**Тема: „Обучение по математика на ученици с лека степен на умствена
изостаналост“**

Научен ръководител: проф. дпн Дора Стоилова Левтерова – Гаджалова

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед на Ректора на СУ „Свети Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Обучение по математика на ученици с лека степен на умствена изостаналост“ за придобиване на образователната и научна степен “доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика. Автор на дисертационния труд е Панайота Михаил Кементзесиду - докторант в редовна форма на обучение на английски език към катедра ”Специална педагогика” при СУ „Свети Климент Охридски“.

Представеният от докторантката комплект материали е на хартиен носител и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Процедурните правила за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, като включва всички необходими документи.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Панайота Кементзесиду завършва бакалавърска степен по бизнес администрация в Технологичен образователен институт, гр.Лариса, Гърция, през 1992 г. През 2011 г. завършва магистърска степен по стратегическо управленско счетоводство и финансов мениджмънт в Македонски университет, гр. Солун, Гърция. Придобива сертификат за обучение на лица със специални образователни потребности през 2011 г. от Западен Македонски университет, гр. Флорина, Гърция. Във висше професионално училище за техническо образование през 2013 г., гр. Солун получава удостоверение по дидактика. Зачислена е за редовен докторант през 2017 г. с обучение на английски език в катедра "Специална педагогика и логопедия", СУ „Св. Климент Охридски.

През 2016 г. започва работа в професионална гимназия - Джаница. От 2017 г. до 2021 г. работи като специалист по специално образование в гимназии по специално образование в Родос, Орестиада, Еврос, Превеза, Александруполис, Кулкис, Пелла, Гърция.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследователският проблем, по който работи докторантката е актуална и значима не само за педагогиката на лица с интелектуални затруднения и приобщаващото образование, но и за педагогическата практика. Неговата значимост се свързва с факта, че разработените в дисертацията проблеми, третираат един актуален и важен за специалната педагогика в теоретичен и практичен аспект, проблем – обучението по математика за ученици с лека степен на интелектуални затруднения в начален етап на училищното образование и формирането на положителни нагласи чрез използването на образователни игри и визуални стимули от обучаващите ги учители по математика.

Представеният дисертационен труд съдържа широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана, задачите са конкретни и целесъобразно реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Докторантката познава добре базисната проблематика и умело интерпретира научната литература свързана с приобщаването на учениците с интелектуални затруднения в образователния процес и обучението им по математика в начален етап на училищното образование. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно и многоаспектно. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираната хипотеза, свързана с обучението на ученици с лека степен на интелектуални затруднения по математика в първи клас с прилагането на интензивно базирани визуални стимули и математически игри.

4. Методика на изследването

Избраната от докторанта методиката на изследване позволява да се постигане поставената цел и да се получат адекватни отговори на задачите, поставени в дисертационния труд. Използваните методи – теоретичен анализ, наблюдение, диагностични средства от 13 елемента, авторска изследователска концепция, сравнителен анализ, систематизиране и обобщения, математико - статистически методи на обработка и анализ дават възможност за очертаване на теоретичната основа на проблема и за разкриване на емпиричната обосновка и доказване на как образователните игри и визуалните стимули мотивират 7-8 годишните ученици с лека степен на интелектуални затруднения да участват пълноценно в обучението по математика.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е разработен в обем на 190 страници с 16 страници приложения. Авторката е използвала 128 литературни източника. В структурно отношение работата се състои от резюме, въведение, част А включваща глава

първа и част Б съдържаща втора и трета глава, дискусия, заключение, литература и приложение.

Въведението е фокусирано върху математиката и затрудненията, които срещат учениците със специални образователни потребности с необходимостта да бъдат приобщени в общата класна стая на училището и допълнително подкрепени от учителя и педагогическите специалисти в процеса на обучението им с формиране на академични знания и социални умения.

В част А, озаглавена „*Теоретични открития*“ е представена глава първа „Литературен обзор по въпроса за обучението по математика на ученици с леки интелектуални затруднения в началното училище“. В параграф 1.1. докторантката описва дефинирането на интелектуалните затруднения спрямо Американската асоциация за развитие и интелектуални затруднения (AAIDD) и DSM-5 както и дефинирането на термина „интелигентност. В следващия параграф е представена класификацията на интелектуално затруднените лица спрямо IQ с кратко описание на основните характеристики на всяка степен на интелектуалното затруднение. Интерпретирани са когнитивните процеси и адаптивното поведение както и подкрепата която получават лицата с интелектуални затруднения.

В параграф 1.4. е представена институционална рамка и учебни програми за ученици с интелектуални затруднения през различните етапи на образованието. Обучение на учениците с интелектуални затруднения и съвместното им обучение в приобщаващото образование в Гърция са описани в параграф 1.5.

В тази част от дисертационния труд е описана математиката в образованието и необходимостта от радикална промяна в преподаването и както и извеждане на ученика от пасивен в активен участник в обучението. Дискутирани са учебните програми по математика в образователната система на Република Гърция в това число и специалната учебна програма по математика за ученици с лека степен на интелектуални затруднения, решаването на математически задачи с цел развитие на математическото мислене с практическа насоченост. Докторантката представя и учебните програми по математика за

ученици с лека и тежка степен на интелектуални затруднения с фокус насочен към придобиване на функционални умения и умения за адаптиране на ученика към училището, семейството и общността. Представени са учебни програми и обучение по математика на ученици с разстройства от аутистичния спектър и синдром на Даун.

Авторът на дисертационния труд описва основни принципи на диференцираното обучение и бариерите пред неговото прилагане. В параграф 6. е представено диференцираното обучение по математика при ученици с интелектуални затруднения.

В част Б озаглавена „Експериментални данни и анализ“, втора глава „Дизайн на изследването“ са представени целта, задачите, хипотезата, участниците и етапите на изследването. В методологията на изследването са представени две фази. В първата се оценя нивото на математическите способности на учениците от двете изследвани групи, а във втората практическото им приложение.

В *трета глава* са представени резултатите от проведеното емпирично изследване. Докторантката демонстрира добри умения при анализиране на резултатите. С диаграми и таблици е визуализиран анализа на резултатите от емпирично изследване, съпроводени с интерпретиране на съответния резултат. Дисертационният труд завършва с *дискусия* и *заключение*.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на дисертационното изследване могат да се сведат до:

Приноси към теорията:

- Направен е преглед на приобщаващото образование за ученици със специални образователни потребности в това число и за ученици с интелектуални затруднения.
- Изведени са теоретичните аспекти на обучението по математика за ученици с интелектуални затруднения в училищното образование.
- Създадена е авторска концепция с визуални стимули и образователни игри за ученици с интелектуални затруднения в обучението по математика.

Приноси към практиката:

- Създаден е инструмент за диагностична оценка, който може да се използва от учителите за оценка на отношението на учениците към математиката и като инструмент за самооценка.
- Разработената концепция за обучение по математика може да се приложи и при създаване на положителен климат в приобщаващата класната стая,
- Създадена е мрежа от учители по математика за иновативно преподаване на уроци за ученици с интелектуални затруднения.

Приносите от дисертационния труд ми дават основание да посоча, че те намират своето приложение както в специалната педагогика, така и в педагогиката на лица с интелектуални затруднения.

7. Лично участие на докторанта

Панайота Михаил Кементзесиду е била докторант в редовна форма на обучение на английски език. Тя е реализирала персонално цялото дисертационно изследване с компетентната помощ на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложил 3 броя публикации по темата на дисертацията. Публикации са по тематиката на дисертационното проучване и напълно съответстват на изискванията на СУ,, Св. Климент Охридски” за публична защита на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

9. Автореферат

Автореферата отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд и основните резултати от изследването.

10. Въпроси и препоръки към докторанта

1. Определете обекта и предмета на научното изследване?
2. Какви изводи бихте направили от научното изследване?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Панайота Михаил Кементзесиду съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на **Панайота Михаил Кементзесиду** в област на висше образование:
1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

07.03.2023 г.

Рецензент:

Проф. дпн Жана Янкова